

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

15 noiembrie 2016*

„Trimitere preliminară — Libertăți fundamentale — Articolele 49, 56 și 63 TFUE — Situație în care toate elementele se limitează la interiorul unui stat membru — Răspunderea extracontractuală a unui stat membru pentru prejudicii cauzate particularilor prin încălcări ale dreptului Uniunii imputabile legiuitorului național și instanțelor naționale”

În cauza C-268/15,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de cour d'appel de Bruxelles (Curtea de Apel din Bruxelles, Belgia), prin decizia din 24 aprilie 2015, primită de Curte la 8 iunie 2015, în procedura

Fernand Ullens de Schooten

împotriva

État belge,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnul A. Tizzano, vicepreședinte, doamna R. Silva de Lapuerta, domnii M. Ilešič și L. Bay Larsen, doamnele M. Berger și A. Prechal și domnul E. Regan, președinți de cameră, domnul A. Rosas, doamna C. Toader și domnii M. Safjan (raportor), D. Šváby, E. Jarašiūnas, C. G. Fernlund și C. Vajda, judecători,

avocat general: domnul Y. Bot,

grefier: domnul V. Tourrès, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 24 mai 2016,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru domnul Ullens de Schooten, de E. Cusas, de J. Derenne, de M. Lagrue și de N. Pourbaix, avocats;
- pentru guvernul belgian, de J.-C. Halleux, de C. Pochet și de S. Vanrie, în calitate de agenți, asistați de L. Grauer, de R. Jafferli și de R. van Melsen, avocats;
- pentru Comisia Europeană, de J.-P. Keppenne și de W. Mölls, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 14 iunie 2016,

* Limba de procedură: franceza.

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 49, 56 și 63 TFUE, a articolului 4 alineatul (3) TUE, precum și a principiilor efectivității și supremației dreptului Uniunii.
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Fernand Ullens de Schooten, pe de o parte, și statul belgian, pe de altă parte, în legătură cu o acțiune în răspundere extracontractuală formulată împotriva acestuia din urmă pentru motivul că autoritățile legislative și judiciare belgiene ar fi încălcat dreptul Uniunii.

Cadrul juridic

Dreptul belgian

Decretul regal nr. 143

- 3 Arrêté royal n° 143, du 30 décembre 1982, fixant les conditions auxquelles les laboratoires doivent répondre en vue de l'intervention de l'assurance maladie pour les prestations de biologie clinique (Decretul regal nr. 143 din 30 decembrie 1982 de stabilire a condițiilor pe care trebuie să le îndeplinească laboratoarele în vederea intervenției asigurărilor de sănătate pentru prestațiile de biologie clinică (*Moniteur belge* din 12 ianuarie 1983), astfel cum a fost modificat prin articolul 17 din Legea-program din 30 decembrie 1988 (*Moniteur belge* din 5 ianuarie 1989, denumit în continuare „Decretul regal nr. 143”), prevede la articolul 3 alineatul 1 că laboratoarele de biologie clinică, pentru a fi autorizate de ministrul sănătății publice și pentru a beneficia de intervenția Institut national d'assurance maladie-invalidité (Institutul Național de Asigurări Medicale-Invaliditate, INAMI), trebuie să fie exploatate de persoanele abilitate să efectueze prestații de biologie clinică, și anume medicii, farmaciștii sau licențiații în științe chimice.

Codul civil

- 4 Articolul 2262 bis alineatul 1 din Codul civil prevede:

„Toate acțiunile personale se prescriu în termen de 10 ani.

Prin derogare de la primul paragraf, orice acțiune în despăgubire pentru repararea unui prejudiciu întemeiată pe o răspundere extracontractuală se prescrie în termen de 5 ani începând cu ziua următoare celei în care persoana vătămată a cunoscut prejudiciul sau agravarea acestuia și identitatea persoanei responsabile.

Acțiunile prevăzute la al doilea paragraf se prescriu în orice caz în termen de 20 de ani începând cu ziua următoare celei în care s-a produs faptul care a provocat prejudiciul.”

Legile coordonate privind contabilitatea statului

- 5 Articolul 100 din lois coordonnées sur la comptabilité de l'État (Legile coordonate privind contabilitatea statului) din 17 iulie 1991 (*Moniteur belge* din 21 august 1991), în versiunea aplicabilă litigiului principal, prevedea:

„Se prescriu și se sting definitiv în beneficiul statului, fără a aduce atingere termenelor de prescripție prevăzute de alte acte cu putere de lege, norme administrative sau convenționale în materie:

1° creanțele a căror executare nu a fost solicitată, potrivit modalităților stabilite prin lege sau regulament, în termen de cinci ani de la data de 1 ianuarie a anului bugetar în cursul căruia au luat naștere;

[...]”

- 6 Articolul 101 din aceste legi avea următorul cuprins:

„Prescripția se întrerupe printr-un act al unui executor judecătoresc, precum și printr-o recunoaștere a datoriei de către stat.

Introducerea unei acțiuni în justiție suspendă prescripția până la pronunțarea unei hotărâri definitive.”

Legea privind organizarea bugetului și a contabilității statului federal

- 7 Potrivit articolului 131 al doilea paragraf din loi portant organisation du budget et de la comptabilité de l'État fédéral (Legea privind organizarea bugetului și a contabilității statului federal) din 22 mai 2003 (*Moniteur belge* din 3 iulie 2003):

„Articolul 100 primul paragraf din Decretul regal din 17 iulie 1991 de coordonare a legilor privind contabilitatea statului rămâne aplicabil creanțelor împotriva statului federal care sunt născute înainte de intrarea în vigoare a prezentei legi.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 8 Domnul Ullens de Schooten exploata laboratorul de biologie clinică BIORIM, care a fost declarat în faliment la 3 noiembrie 2000.
- 9 Ca urmare a unei plângeri depuse la Comisia Europeană, această instituție a introdus în fața Curții, la 20 iunie 1985, o acțiune care viza recunoașterea faptului că Regatul Belgiei nu și-a îndeplinit obligațiile care îi reveneau în temeiul articolului 52 din Tratatul CE (devenit articolul 43 CE), întrucât excludea rambursarea din partea asigurărilor sociale a prestațiilor de biologie clinică realizate în laboratoare exploatate de o persoană juridică de drept privat ai cărei membri, asociați și administratori nu sunt, toți, persoane fizice abilitate să efectueze analize medicale.
- 10 Prin Hotărârea din 12 februarie 1987, Comisia/Belgia (221/85, EU:C:1987:81), Curtea a respins această acțiune. În special, în ceea ce privește libertatea de stabilire, ea a constatat că, sub rezerva respectării egalității de tratament, fiecare stat membru are, în lipsa unor norme comunitare în materie, libertatea de a reglementa pe teritoriul său activitatea laboratoarelor care realizează prestații de biologie clinică. Curtea a statuat de asemenea că reglementarea belgiană în cauză nu împiedica medicii sau farmaciștii, resortisanți ai altor state membre, să se stabilească în Belgia și să exploateze acolo un laborator de analize clinice care să beneficieze de rambursare din partea asigurărilor sociale. Curtea a concluzionat

de aici că era vorba despre o reglementare aplicabilă fără deosebire resortisanților belgieni și celor din celelalte state membre, ale cărei conținut și obiective nu permiteau să se concluzioneze că fusese adoptată în scopuri discriminatorii sau că producea efecte de această natură.

- 11 În cursul anului 1989, laboratorul BIORIM a făcut obiectul unei anchete penale ca urmare a unei suspiciuni de fraudă fiscală. La finalizarea acestei anchete, domnul Ullens de Schooten a fost trimis în judecată, printre altele, pentru disimularea exploatării nelegale a unui laborator, ceea ce constituie o încălcare a articolului 3 din Decretul regal nr. 143.
- 12 Prin hotărârea din 30 octombrie 1998, tribunal de première instance de Bruxelles (Tribunalul de Primă Instanță din Bruxelles, Belgia) l-a condamnat pe domnul Ullens de Schooten la o pedeapsă de cinci ani de închisoare cu executare, precum și la o amendă. Pe de altă parte, această instanță a admis cererile societăților de asigurări mutuale care s-au constituit părți civile și l-a obligat pe domnul Ullens de Schooten să le plătească suma de un euro cu titlu provizoriu.
- 13 Instanța amintită a înlăturat argumentul domnului Ullens de Schooten potrivit căruia articolul 3 din Decretul regal nr. 143 nu era în vigoare în perioada faptelor care au făcut obiectul urmăririi penale împotriva sa.
- 14 Prin hotărârea din 7 decembrie 2000, cour d'appel de Bruxelles (Curtea de Apel din Bruxelles, Belgia) a anulat respectiva hotărâre. Această instanță l-a condamnat totuși pe domnul Ullens de Schooten pentru aceleași fapte la o pedeapsă de cinci ani de închisoare, cu suspendare în ceea ce privește partea de pedeapsă care depășea patru ani, precum și la o amendă. Cererile formulate de părțile civile au fost declarate inadmisibile sau nefondate.
- 15 Din decizia de trimitere reiese că această hotărâre a „înlăturat orice referire” la o încălcare a articolului 3 din Decretul regal nr. 143 în ceea ce privește faptele comise înainte de intrarea sa în vigoare. În ceea ce privește faptele comise după intrarea în vigoare a acestei dispoziții, cour d'appel de Bruxelles (Curtea de Apel din Bruxelles) a respins critica domnului Ullens de Schooten întemeiată pe neconformitatea respectivei dispoziții cu dreptul Uniunii, refuzând totodată să adreseze Curții o întrebare preliminară.
- 16 Prin hotărârea din 14 februarie 2001, Cour de cassation (Curtea de Casație, Belgia) a respins recursurile declarate împotriva condamnării penale pronunțate de cour d'appel de Bruxelles (Curtea de Apel din Bruxelles), a admis recursurile declarate de părțile civile și a trimis cauza spre rejudecare la cour d'appel de Mons (Curtea de Apel din Mons, Belgia).
- 17 Prin hotărârea din 23 noiembrie 2005, cour d'appel de Mons (Curtea de Apel din Mons) a declarat fondată în parte cererea de plată formulată de șase societăți de asigurări mutuale împotriva domnului Ullens de Schooten în legătură cu sumele plătite în mod eronat laboratorului BIORIM în perioada cuprinsă între 1 august 1989 și 16 aprilie 1992.
- 18 Această instanță a respins argumentul domnului Ullens de Schooten întemeiat pe neconformitatea articolului 3 din Decretul regal nr. 143 cu dreptul Uniunii. Apreciind că este ținută de autoritatea de lucru judecat a hotărârii cour d'appel de Bruxelles (Curtea de Apel din Bruxelles) din 7 decembrie 2000, cour d'appel de Mons (Curtea de Apel din Mons) l-a obligat pe domnul Ullens de Schooten să plătească acestor societăți de asigurări mutuale suma de un euro cu titlu provizoriu, societățile în cauză fiind invitate să își recalculeze prejudiciul în ceea ce privește plățile efectuate după intrarea în vigoare a articolului 3 din Decretul regal nr. 143.
- 19 Sesizată cu recursuri declarate împotriva acestei hotărâri, Cour de cassation (Curtea de Casație) le-a respins prin hotărârea din 14 iunie 2006.

- 20 În paralel cu această procedură judiciară privind răspunderea domnului Ullens de Schooten, commission de biologie clinique (Comisia de Biologie Clinică), prin decizia din 18 martie 1999, a suspendat autorizația laboratorului BIORIM pentru o perioadă de 12 luni.
- 21 Prin ordinul ministerial din 9 iulie 1999, ministrul sănătății publice a respins calea de atac administrativă formulată împotriva acestei decizii.
- 22 Prin decizia din 8 iunie 2000, commission de biologie clinique (Comisia de Biologie Clinică) a prelungit suspendarea autorizației cu 12 luni.
- 23 Prin ordinul ministerial din 24 iulie 2000, ministrul sănătății publice a respins calea de atac administrativă formulată împotriva noii decizii.
- 24 Sesizat cu două acțiuni în anulare introduse împotriva respectivelor ordine ministeriale, Conseil d'État (Consiliul de Stat, Belgia) a adresat Cour constitutionnelle (Curtea Constituțională, Belgia) o întrebare preliminară privind conformitatea articolului 3 din Decretul regal nr. 143 cu Constituția.
- 25 În același timp, fiind sesizată cu o plângere depusă de domnul Ullens de Schooten, Comisia a emis, la 17 iulie 2002, un aviz motivat împotriva Regatului Belgiei, în care aprecia că articolul 3 din Decretul regal nr. 143 era contrar articolului 43 CE.
- 26 Ca urmare a modificării de către statul belgian a articolului 3 din Decretul regal nr. 143, cauza a fost clasată de Comisie.
- 27 Prin hotărârea nr. 160/2007 din 19 decembrie 2007, Cour constitutionnelle (Curtea Constituțională) a statuat că această dispoziție, în versiunea aplicabilă înainte de modificarea amintită, era conformă cu Constituția.
- 28 Pe de altă parte, Cour constitutionnelle (Curtea Constituțională) a constatat că, din moment ce rapoartele juridice ale laboratorului BIORIM „se situează în întregime în cadrul sferei interne a unui stat membru”, acest laborator nu se poate prevala de articolele 43, 49 și 56 CE.
- 29 În consecință, Conseil d'État (Consiliul de Stat), prin hotărârile din 10 septembrie 2008 și din 22 decembrie 2008, a respins acțiunile.
- 30 Prin cererile introductive din 14 decembrie 2006 și din 21 august 2007, domnul Ullens de Schooten a introdus la Curtea Europeană a Drepturilor Omului o acțiune având ca obiect constatarea încălcării de către statul belgian a Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950.
- 31 Prin Hotărârea din 20 septembrie 2011, Ullens de Schooten și Rezabek împotriva Belgiei (CE:ECHR:2011:0920JUD000398907), Curtea Europeană a Drepturilor Omului a decis că articolul 6 paragraful 1 din convenția menționată nu a fost încălcat.
- 32 La 17 iulie 2007, domnul Ullens de Schooten a sesizat tribunal de première instance de Bruxelles (Tribunalul de Primă Instanță din Bruxelles) cu o cerere îndreptată împotriva statului belgian care viza garantarea, în primul rând, a tuturor consecințelor financiare ale obligării sale la plată pronunțate prin hotărârea din 23 noiembrie 2005 a cour d'appel de Mons (Curtea de Apel din Mons), în al doilea rând, a tuturor consecințelor unor eventuale obligări la plată pronunțate împotriva sa la cererea laboratorului BIORIM sau a fostului său administrator și, în al treilea rând, a tuturor consecințelor unei obligări la plată pronunțate împotriva sa în cadrul litigiilor fiscale.

- 33 Prin această cerere, domnul Ullens de Schooten a solicitat obligarea statului belgian la plata unei sume de 500 000 de euro cu titlu de despăgubiri pentru prejudiciul moral, a unei sume de 34 500 000 de euro cu titlu provizoriu ca urmare a imposibilității exploatarei laboratorului BIORIM, precum și a unei sume de un euro cu titlu provizoriu pentru onorarii și cheltuieli avocațiale.
- 34 Domnul Ullens de Schooten a solicitat tribunal de première instance de Bruxelles (Tribunalul de Primă Instanță din Bruxelles), în ipoteza în care acesta ar avea îndoieli în ceea ce privește aplicarea dreptului Uniunii în speță, să adreseze Curții o întrebare preliminară.
- 35 Prin hotărârea din 19 iunie 2009, tribunal de première instance de Bruxelles (Tribunalul de Primă Instanță din Bruxelles) a declarat inadmisibilă cererea menționată la punctul 33 din prezenta hotărâre pentru motivul că aceasta era prescrisă.
- 36 Domnul Ullens de Schooten a declarat apel împotriva acestei hotărâri la instanța de trimitere, care are îndoieli în ceea ce privește interpretarea și aplicarea dreptului Uniunii în speță.
- 37 În aceste condiții, cour d'appel de Bruxelles (Curtea de Apel din Bruxelles) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Dreptul Uniunii, în special principiul efectivității, impune ca, în anumite împrejurări [...], termenul de prescripție național, precum [cel prevăzut la] articolul 100 din Legile coordonate privind contabilitatea statului, aplicabil unei cereri în despăgubire formulate de un particular împotriva statului belgian pentru încălcarea articolului 43 CE de către legiuitor, începe să curgă numai atunci când această încălcare a fost constatată sau, *a contrario*, principiul efectivității este garantat suficient în aceste împrejurări de posibilitatea oferită acestui particular de a întrerupe termenul de prescripție prin notificarea unui act al unui executor judecătoresc?
 - 2) Articolele 43, 49 și 56 CE și noțiunea «situație pur internă», care este susceptibilă să limiteze invocarea acestor dispoziții de către un justițiabil în cadrul unui litigiu în fața unei instanțe naționale, trebuie interpretate în sensul că se opun aplicării dreptului [Uniunii] în cadrul unui litigiu între un resortisant belgian și statul belgian prin care se urmărește să se asigure repararea prejudiciilor cauzate de pretinsa încălcare a dreptului [Uniunii], reprezentate de adoptarea și de menținerea în vigoare a unei legislații belgiene de tipul celei prevăzute la articolul 3 din Decretul regal nr. 143 care se aplică fără deosebire resortisanților naționali și resortisanților celorlalte state membre?
 - 3) Principiul supremației dreptului [Uniunii] și articolul 4 alineatul (3) TUE trebuie interpretate în sensul că nu permit înlăturarea principiului autorității de lucru judecat atunci când este vorba despre reexaminarea sau despre anularea unei decizii judecătorești intrate în puterea lucrului judecat care se dovedește contrară dreptului [Uniunii], ci, dimpotrivă, în sensul că permite înlăturarea aplicării unei norme naționale privind autoritatea de lucru judecat atunci când aceasta ar impune adoptarea, în temeiul respectivei decizii judecătorești intrate în puterea lucrului judecat, însă contrară dreptului [Uniunii], a unei alte decizii judecătorești care ar presupune perpetuarea încălcării dreptului [Uniunii] prin această primă hotărâre judecătorească?
 - 4) Curtea ar putea confirma că problema dacă principiul autorității de lucru judecat trebuie înlăturat în cazul unei decizii judecătorești intrate în puterea de lucru judecat care este contrară dreptului [Uniunii] în cadrul unei cereri de reexaminare sau de anulare a acestei decizii nu este o problemă identică din punct de vedere material în sensul Hotărârii [din 27 martie 1963, Da Costa și alții (28/62-30/62, EU:C:1963:6), precum și al Hotărârii din 6 octombrie 1982, Cilfit și alții (283/81, EU:C:1982:335)], cu problema dacă principiul autorității de lucru judecat este contrar dreptului [Uniunii] în cadrul cererii unei (noi) decizii care ar trebui să repete încălcarea dreptului [Uniunii], astfel încât instanța de ultim grad nu se poate sustrage de la obligația sa de efectuare a unei trimiteri preliminare?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la competența Curții

- 38 Guvernul belgian susține că Curtea nu este competentă să judece prezenta cerere de decizie preliminară din moment ce cauza principală privește o situație pur internă care nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii.
- 39 Trebuie arătat totuși că, prin intermediul întrebărilor formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă răspunderea extracontractuală a statului pentru prejudicii pretins cauzate particularilor ca urmare a unei încălcări a dreptului Uniunii poate fi pusă în discuție într-o cauză în care toate elementele se limitează la interiorul unui singur stat membru.
- 40 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul unei trimiteri preliminare în temeiul articolului 267 TFUE, Curtea poate să interpreteze dreptul Uniunii numai în limitele competențelor care îi sunt atribuite (a se vedea Hotărârea din 27 martie 2014, Torralbo Marcos, C-265/13, EU:C:2014:187, punctul 27 și jurisprudența citată).
- 41 Principiul răspunderii extracontractuale a statului pentru prejudiciile cauzate particularilor prin încălcări ale dreptului Uniunii care îi sunt imputabile este inerent ordinii juridice a Uniunii. Curtea s-a pronunțat în sensul că particularii vătămați au un drept la repararea prejudiciului, în temeiul acestei răspunderi, dacă sunt îndeplinite trei condiții, și anume ca norma de drept al Uniunii încălcată să aibă ca obiect conferirea de drepturi particularilor, încălcarea acestei norme să fie suficient de gravă și să existe o legătură directă de cauzalitate între încălcarea obligației și prejudiciul suferit de particulari (a se vedea în acest sens Hotărârea din 19 noiembrie 1991, Francovich și alții, C-6/90 și C-9/90, EU:C:1991:428, punctul 35, precum și Hotărârea din 5 martie 1996, Brasserie du pêcheur și Factortame, C-46/93 și C-48/93, EU:C:1996:79, punctele 31 și 51).
- 42 Răspunderea extracontractuală a unui stat membru pentru prejudiciile cauzate prin decizia unei instanțe de ultim grad care încalcă o normă de drept al Uniunii este guvernată de aceleași condiții (a se vedea Hotărârea din 30 septembrie 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, punctul 52, și Hotărârea din 28 iulie 2016, Tomášová, C-168/15, EU:C:2016:602, punctul 23, precum și jurisprudența citată).
- 43 În consecință, respectivul principiu al răspunderii extracontractuale a statului este de competența interpretativă a Curții.
- 44 În aceste condiții, Curtea este competentă să soluționeze prezenta cerere de decizie preliminară.

Cu privire la a doua întrebare

- 45 Prin intermediul celei de a doua întrebări, care trebuie analizată în primul rând, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă dreptul Uniunii trebuie interpretat în sensul că regimul răspunderii extracontractuale a unui stat membru pentru prejudiciul cauzat prin încălcarea acestui drept are vocația de a se aplica în prezența unui prejudiciu pretins cauzat unui particular ca urmare a unei pretinse încălcări a unei libertăți fundamentale, prevăzută la articolul 49, 56 sau 63 TFUE, de către o reglementare națională aplicabilă fără deosebire resortisanților naționali și resortisanților altor state membre, într-o cauză în care toate elementele se limitează la interiorul acestui singur stat membru.
- 46 Pentru a răspunde la cea de a doua întrebare, trebuie arătat de la bun început că, după cum s-a amintit la punctul 41 din prezenta hotărâre, răspunderea extracontractuală a statului pentru prejudiciile cauzate particularilor prin încălcări ale dreptului Uniunii nu poate fi angajată decât în cazul în care

norma de drept al Uniunii în cauză are ca obiect conferirea de drepturi particularilor respectivi. În consecință, este necesar să se stabilească dacă un particular care se află într-o situație precum cea a domnului Ullens de Schooten își întemeiază drepturile pe dispozițiile în cauză ale Tratatului FUE.

- 47 În această privință, trebuie amintit că dispozițiile Tratatului FUE în materie de libertate de stabilire, de liberă prestare a serviciilor și de liberă circulație a capitalurilor nu își găsesc aplicarea într-o situație în care toate elementele se limitează la interiorul unui singur stat membru (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 martie 2014, *Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona*, C-139/12, EU:C:2014:174, punctul 42 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 30 iunie 2016, *Admiral Casinos & Entertainment*, C-464/15, EU:C:2016:500, punctul 21, precum și jurisprudența citată).
- 48 Or, astfel cum reiese atât din decizia de trimitere, cât și din hotărârea nr. 160/2007 din 19 decembrie 2007 a Curții Constituționale belgiene, menționată la punctele 27 și 28 din prezenta hotărâre, litigiul principal se caracterizează prin elemente care se limitează, toate, la interiorul statului belgian. Astfel, domnul Ullens de Schooten, resortisant belgian, care a exploatat un laborator de biologie clinică situat pe teritoriul belgian, solicită statului belgian repararea prejudiciilor pe care pretinde că le-a suferit ca urmare a pretensei incompatibilități dintre reglementarea belgiană menționată la punctul 3 din prezenta hotărâre și dreptul Uniunii.
- 49 În ceea ce privește faptul că, în Hotărârea din 12 februarie 1987, *Comisia/Belgia* (221/85, EU:C:1987:81) privind acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor introdusă de Comisie, Curtea a apreciat că Regatul Belgiei a respectat una dintre libertățile fundamentale prevăzute de Tratatul CEE, acesta nu poate, în sine, să permită să se considere că această libertate poate fi invocată de un particular într-o cauză precum cea în discuție în litigiul principal, în care toate elementele se limitează la interiorul unui singur stat membru. Astfel, în timp ce introducerea unei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor implică verificarea de către Curte a aspectului dacă măsura națională contestată de Comisie este susceptibilă, într-un mod general, să descurajeze operatorii din alte state membre să utilizeze libertatea în cauză, misiunea Curții, în cadrul unei proceduri preliminare, este, în schimb, de a asista instanța de trimitere în soluționarea litigiului concret pendinte în fața acesteia, ceea ce presupune să fie stabilit că libertatea menționată este aplicabilă litigiului respectiv.
- 50 Desigur, Curtea a considerat admisibile cereri de decizie preliminară privind interpretarea dispozițiilor tratatelor referitoare la libertățile fundamentale, chiar dacă toate elementele litigiilor principale erau limitate la interiorul unui singur stat membru, pentru motivul că nu putea fi exclus ca resortisanți stabiliți în alte state membre să fi fost sau să fie interesați să utilizeze aceste libertăți pentru a exercita activități pe teritoriul statului membru care a edictat reglementarea națională în cauză și, prin urmare, ca această reglementare, aplicabilă fără deosebire resortisanților naționali și resortisanților altor state membre, să fie susceptibilă să producă efecte care nu sunt limitate la respectivul stat membru (a se vedea în acest sens printre altele Hotărârea din 1 iunie 2010, *Blanco Pérez și Chao Gómez*, C-570/07 și C-571/07, EU:C:2010:300, punctul 40, Hotărârea din 18 iulie 2013, *Citroën Belux*, C-265/12, EU:C:2013:498, punctul 33, precum și Hotărârea din 5 decembrie 2013, *Venturini și alții*, C-159/12-C-161/12, EU:C:2013:791, punctele 25 și 26).
- 51 De asemenea, Curtea a arătat că, în cazul în care instanța de trimitere o sesizează în cadrul unei proceduri în anularea unor dispoziții aplicabile nu numai resortisanților naționali, ci și resortisanților celorlalte state membre, decizia pe care această instanță o va adopta în urma hotărârii Curții pronunțate cu titlu preliminar va produce efecte și în privința acestor din urmă resortisanți, ceea ce justifică faptul ca ea să răspundă la întrebările care i-au fost adresate în raport cu dispozițiile tratatului referitoare la libertățile fundamentale în pofida faptului că toate elementele litigiului principal sunt limitate la un singur stat membru (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 mai 2013, *Libert și alții*, C-197/11 și C-203/11, EU:C:2013:288, punctul 35).

- 52 Pe de altă parte, trebuie amintit că interpretarea libertăților fundamentale prevăzute la articolul 49, 56 sau 63 TFUE poate fi relevantă într-o cauză în care toate elementele se limitează la interiorul unui singur stat membru în cazul în care dreptul național impune instanței de trimitere să acorde unui resortisant al statului membru de care aparține instanța respectivă aceleași drepturi precum cele conferite de dreptul Uniunii în aceeași situație unui resortisant al altui stat membru (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 decembrie 2000, *Guimont*, C-448/98, EU:C:2000:663, punctul 23, Hotărârea din 21 iunie 2012, *Susisalo și alții*, C-84/11, EU:C:2012:374, punctul 20, precum și Hotărârea din 21 februarie 2013, *Ordine degli Ingegneri di Verona e Provincia și alții*, C-111/12, EU:C:2013:100, punctul 35).
- 53 Aceași concluzie este valabilă și în cazurile în care, deși faptele din litigiul principal nu intră în mod direct în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, aplicabilitatea dispozițiilor acestui drept a fost determinată de legislația națională, care s-a conformat, în soluționarea unor situații în care toate elementele se limitează la interiorul unui singur stat membru, soluțiilor reținute de dreptul Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 octombrie 1990, *Dzodzi*, C-297/88 și C-197/89, EU:C:1990:360, punctele 36, 37 și 41, Hotărârea din 17 iulie 1997, *Leur-Bloem*, C-28/95, EU:C:1997:369, punctele 27 și 32, precum și Hotărârea din 14 martie 2013, *Allianz Hungária Biztosító și alții*, C-32/11, EU:C:2013:160, punctul 20).
- 54 În aceste condiții, în cazurile menționate la punctele 50-53 din prezenta hotărâre, Curtea, sesizată de o instanță națională în contextul unei situații în care toate elementele se limitează la interiorul unui singur stat membru, nu poate, fără o altă precizare din partea acestei instanțe în afara faptului că reglementarea națională în discuție este aplicabilă fără deosebire resortisanților statului membru în cauză și resortisanților altor state membre, să considere că cererea de interpretare preliminară privind dispozițiile Tratatului FUE referitoare la libertățile fundamentale îi este necesară pentru soluționarea litigiului pendinte în fața sa. Astfel, elementele concrete care permit să se stabilească o legătură între obiectul sau circumstanțele unui litigiu, în care toate elementele se limitează la interiorul statului membru în cauză, și articolul 49, 56 sau 63 TFUE trebuie să reiasă din decizia de trimitere.
- 55 În consecință, în contextul unei situații precum cea în discuție în litigiul principal, în care toate elementele se limitează la interiorul unui singur stat membru, revine instanței de trimitere sarcina să indice Curții, în conformitate cu cele impuse la articolul 94 din Regulamentul de procedură al Curții, motivul pentru care, în pofida caracterului său pur intern, litigiul pendinte în fața acesteia prezintă cu dispozițiile dreptului Uniunii referitoare la libertățile fundamentale un element de legătură care face ca interpretarea preliminară solicitată să fie necesară pentru soluționarea respectivului litigiu.
- 56 Or, din decizia de trimitere nu reiese că, în cauza principală, dreptul național impune instanței de trimitere să acorde unui resortisant belgian aceleași drepturi precum cele pe care dreptul Uniunii le-ar conferi în aceeași situație unui resortisant al altui stat membru sau că aplicabilitatea dispozițiilor acestui drept a fost determinată de legislația belgiană, care s-ar conforma, în soluționarea unor situații în care toate elementele se limitează la interiorul statului belgian, soluțiilor reținute de dreptul Uniunii.
- 57 În speță, instanța de trimitere solicită Curții să stabilească dacă, în cadrul unei acțiuni în răspundere extracontractuală formulate împotriva unui stat membru ca urmare a unei pretese încălcări a dreptului Uniunii, un resortisant al acestui stat membru poate invoca drepturi întemeiate pe articolul 49, 56 sau 63 TFUE, în condițiile în care litigiul în cauză nu prezintă niciun element de legătură cu dispozițiile respective. Cu toate acestea, din moment ce circumstanțele din litigiul principal nu prezintă niciun element de această natură, respectivele dispoziții, care vizează să protejeze persoanele care utilizează efectiv libertăți fundamentale, nu sunt susceptibile să confere drepturi domnului Ullens de Schooten și, prin urmare, dreptul Uniunii nu poate întemeia răspunderea extracontractuală a statului membru în cauză.

- 58 Având în vedere ansamblul considerațiilor precedente, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că dreptul Uniunii trebuie interpretat în sensul că regimul răspunderii extracontractuale a unui stat membru pentru prejudiciul cauzat prin încălcarea acestui drept nu are vocația de a se aplica în prezența unui prejudiciu pretins cauzat unui particular ca urmare a unei pretinse încălcări a unei libertăți fundamentale, prevăzută la articolul 49, 56 sau 63 TFUE, de către o reglementare națională aplicabilă fără deosebire resortisanților naționali și resortisanților altor state membre, în cazul în care, într-o situație în care toate elementele se limitează la interiorul unui stat membru, nu există nicio legătură între obiectul sau circumstanțele litigiului principal și aceste articole.

Cu privire la prima, la a treia și la a patra întrebare

- 59 Întrucât prima, a treia și a patra întrebare pleacă de la premisa eronată potrivit căreia dreptul Uniunii ar fi de natură să întemeieze răspunderea extracontractuală a statului membru în cauză într-un litigiu precum litigiul principal, nu este necesar să se răspundă la acestea.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 60 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

Dreptul Uniunii trebuie interpretat în sensul că regimul răspunderii extracontractuale a unui stat membru pentru prejudiciul cauzat prin încălcarea acestui drept nu are vocația de a se aplica în prezența unui prejudiciu pretins cauzat unui particular ca urmare a unei pretinse încălcări a unei libertăți fundamentale, prevăzută la articolul 49, 56 sau 63 TFUE, de către o reglementare națională aplicabilă fără deosebire resortisanților naționali și resortisanților altor state membre, în cazul în care, într-o situație în care toate elementele se limitează la interiorul unui stat membru, nu există nicio legătură între obiectul sau circumstanțele litigiului principal și aceste articole.

Semnături